

Nordisk utblick – en överblick över utvecklingen gällande HRV i Norden

APRIL 2024

Som ett komplement till NCH:s ordinarie omvärldsarbete har omvärldsgruppen vid två tillfällen genomfört en nordisk utblick över utvecklingen gällande hedersrelaterat våld och förtryck i våra nordiska grannländer. Syftet har varit att översiktligt beskriva händelseutvecklingen på de områden som ingår i NCH:s systematiska omvärldsbevakning, det vill säga politik, lagstiftning, förvaltning och forskning samt andra studier. Det har funnits mer underlag att tillgå från Danmark och Norge varför dessa länder har givits större utrymme än Island och Finland.

När det gäller bevakningen av lagstiftning ges en kortfattad överblick över hur lagstiftningen gällande hedersrelaterat våld och förtryck ser ut i de övriga nordiska länderna. Fokus ligger på straffrätt och vilka handlingar som är kriminaliserade i respektive land. Överblicken gör dock inte anspråk på att vara en uttömmande beskrivning av gällande rätt. Någon straffbestämmelse som uttryckligen tar sikte på hedersrelaterat våld eller förtryck finns inte i något av de övriga nordiska länderna. I och med att hedersmotiv infördes som straffskärpningsgrund i 29 kap 2 § brottsbalken den 1 juli 2020 så blev Sverige det första av de nordiska länderna att peka ut brott med sådana motiv särskilt. Det finns inte heller någon exakt motsvarighet till brotten grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning i de övriga nordiska länderna (SOU 2020:57 *Ett särskilt hedersbrott*).

Den nordiska utblicken genomfördes vid första tillfället i april 2024, då med sikte att få en överblick över utvecklingen i de nordiska grannländerna under de senaste fem åren. Det är denna utblick som redovisas i det följande. Den andra utblicken genomfördes i april 2025, i syfte att fånga vad som hänt sedan den första utblicken (den sistnämnda utblicken omfattar dock inte bevakning av forskning och andra studier) och redovisas i en separat bilaga. Det är viktigt att framhålla att bevakningen inte gör anspråk på att vara heltäckande och i vissa fall kan språkliga förutsättningar ha begränsat möjligheten att inkludera all relevant information. Översättningar har genomförts med stöd av översättningstjänster och viss variation i översättningen kan förekomma.

DANMARK

POLITIK

I Danmark är begreppen negativ social kontroll och hedersrelaterat våld välkända begrepp. I stället för hedersrelaterat våld används dock ofta begreppet hedersrelaterade konflikter. Definitionen av hedersrelaterade konflikter benämns som "konflikter som uppstår inom nära familjerelationer och där konflikten beror på en uppfattning om att familjens heder har kränkts. Familjens heder är knutet till en föreställning om familjen som en enda enhet – en gemenskap där individens handlingar påverkar hela familjen och dess heder".

I Danmark används också begreppet negativ social kontroll och i relation till hedersrelaterade konflikter definieras det som "handlingar, ledning, kontroll eller sanktioner som på ett betydande sätt hämmar eller begränsar en individs liv, beteende, val och rättigheter. Till exempel kontroll eller begränsningar i förhållande till livsstil, fritidsaktiviteter, sociala relationer, val av make eller rätt att bestämma över sin egen kropp".

Nationella strategier har tagits fram i form av handlingsplaner 2003, 2012 och 2016 för att arbeta mot negativ social kontroll och hedersrelaterat våld och förtryck. Trots den uppmärksamhet som området har i Danmark så framgår det att många yrkesverksamma i operativ verksamhet saknar kunskap om området. Den första handlingsplan som kom 2003 hette "Handlingsplan för regeringens insatser under perioden 2003-2005 mot tvångsäktenskap, tvångsäktenskap och arrangerade äktenskap" Utifrån den handlingsplanen initierades 21 förebyggande åtgärder.

Den första handlingsplanen med riktat fokus enbart mot hedersrelaterat våld och förtryck kom 2012 och heter "Nationell strategi mot hedersrelaterat våld". I handlingsplanen ingår bland annat arbetet med att höja kunskapen hos yrkesverksamma och se över lagstiftningen på området. Under 2016 kompletterades handlingsplanen från 2012 med "Nationell handlingsplan för att förebygga hedersrelaterade konflikter och negativ social kontroll". I den handlingsplanen framkommer behovet av att samarbeta med civilsamhället, ökat fokus på forskning och metodutveckling samt ökad kunskap hos yrkesverksamma som möter målgruppen inom exempelvis förskola och skola.

Danmark ratificerade Istanbulkonventionen 2014 och GREVIO:s senaste utvärderingsrapport kom 2017. GREVIO noterar att Danmark arbetar aktivt med frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation men uppmärksammar att handlingsplaner mot hedersrelaterat våld och förtryck

förvisso angriper tvångsäktenskap, omskolningsresor och hedersrelaterat våld men att genusaspekten på våldet saknas (GREVIO 2017).

[Kortlægning - Strategier og initiativer til forebyggelse af negativ social kontrol og æresrelateret vold i de nordiske lande \(hedersfortryck.se\) \(Nordiska ministerrådet\)](#)

[Denmark -Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence \(coe.int\)](#)

LAGSTIFTNING

Danmark har kriminaliserat flera handlingar som kan vara hedersrelaterade, såsom tvångsäktenskap, barnäktenskap och kvinnlig könsstympning. Danmark har även ett specifikt förbud mot oskuldsingrepp som infördes 2019, de som bryter mot förbudet döms till böter. Det främsta motivet till kriminaliseringen anses vara att motverka myten om mödomshinnan. Däremot finns det inte något förbud mot oskuldskontroller eller oskuldsintyg.

Sedan 2019 är psykiskt våld kriminaliserat genom ett specifikt lagrum i den danska strafflagen. Barnäktenskap blev straffbart genom en egen bestämmelse den 15 mars 2021. Innan dess kunde föräldrarnas medverkan till barnäktenskapsbrott straffas genom andra bestämmelser t.ex. vanvård av barn.

Även så kallade "genopdragelserejser" är kriminaliserade i Danmark ("omskolningsresor" är en ungefärlig översättning av begreppet). Bestämmelsen innebär att en förälder som har skickat sitt barn på en utlandsvistelse kan dömas till fyra års fängelse om vistelsen inneburit en allvarlig fara för barnets hälsa eller utveckling. Detta gäller oavsett om barnet har samtyckt till vistelsen och gäller även föräldrar som låter sina barn åka på en sådan utlandsvistelse.

[Danmark | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

[Love og regler \(uim.dk\)](#)

[Ds 2022:9 Ett utvidgat utreseförbud för barn](#)

[SOU 2023:37 Förstärkt skydd för den personliga integriteten](#)

FÖRVALTNING

I Danmark är flera olika myndigheter inblandade i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och negativ social kontroll. Det är ett tvärspektoriellt arbete där Udlændinge- og integrationsministeriet tillsammans med Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) ansvarar för nationell samordning mellan myndigheter.

SIRI arbetar förebyggande mot hedersrelaterade konflikter och negativ social kontroll genom olika insatser; exempelvis allmän rådgivning till kommuner och civilsamhällesorganisationer, spridning av information, drift av forsknings- och praktikernätverk samt kompetensutveckling för yrkesverksamma. SIRI erbjuder också strategisk rådgivning till kommuner om framtagande av handlingsplaner. Arbetet utförs till största del av det nyetablerade Nationalt Center mod Æresrelaterede Konflikter (MÆRK) som är en del av SIRI.

Utöver ovan nämnda insatser omhändertar MÆRK också det nationella säkerhetskonsultsystemet. Säkerhetskonsulterna erbjuder yrkesverksamma och medborgare specialiserad hjälp och rådgivning i specifika fall av hedersrelaterade konflikter och omvändelseresor till exempel genom riskbedömning, säkerställande av medborgarens säkerhet och trygghet eller samordning med berörda myndigheter.

FORSKNING OCH ANDRA STUDIER

Kartläggning från Danmark gällande ungas upplevelser av negativ social kontroll

Den danska undersökningen "*Unges Oplevelser af Negativ Social Kontrol*" genomfördes 2018 av konsultföretaget ALS Research (på uppdrag av Styrelsen for International Rekruttering og Integration, SIRI). Undersökningen omfattade en enkät som besvarades av 4565 unga i åldern 15-29 år, varav 3482 personer hade "minoritetsetnisk bakgrund". Begreppen "minoritetsetnisk bakgrund" respektive "majoritetsetnisk bakgrund" används som samlingsbegrepp för att beskriva dels invandrare och deras anhöriga med icke-västlig bakgrund dels personer med danskt och/eller västligt ursprung. Därutöver genomfördes intervjuer med tio unga med minoritetsetnisk bakgrund och 16 föräldrar med liknande bakgrund. Enkätundersökningen beskrivs som representativ för den danska befolkningen men hade en relativt låg svarsfrekvens på 31 %, särskilt bland ungdomar med minoritetsetnisk bakgrund (där svarsprocenten låg på 29 % att jämföra med 40 % bland de övriga unga), vilket författarna menar kan påverka kvaliteten på den data som presenteras i rapporten. Undersökningen hade till syfte att studera omfånget av och karaktären på negativ social kontroll och hedersrelaterade konflikter bland unga i Danmark år 2017.

Rapportens kvantitativa undersökning landar i slutsatsen att minoritetsetniska unga i betydligt högre grad än unga med majoritetsetnisk bakgrund utsätts för negativ social kontroll. Andelen som upplever negativ social kontroll sjunker med stigande ålder - 15-17 åriga ungdomar upplever högre grad av negativ social kontroll än de 18-29 åriga. Jämfört med övriga unga upplever minoritetsetniska kvinnor den minsta graden av självbestämmande och frihet vad gäller t.ex. val av flick-/pojkvän, möjligheter att ses med vänner av det motsatta könet och frihet att göra samma saker som jämnåriga av motsatt kön. Studien konstaterar också att det finns en bristande kunskap och myter om kvinnors sexualitet och oskuld ("myten om mödomshinnan").

Rapporten visar också att det finns ett signifikant samband mellan hänsyn till familjens heder och negativ social kontroll. En betydande andel av ungdomarna med minoritetsbakgrund anser att hänsynen till familjens heder betyder "allt" eller "mycket" för vad de ska göra i sin vardag (25 % av de 18-29 åriga minoritetskvinnorna och 28 % av minoritetsmännen, att jämföra med 2-4% av majoritetsetniska ungdomar).

Intressant nog svarar ungdomarna att de flesta unga som följer familjens heder och rykte gör det för att *de själv tycker det är viktigt* (62 % av 18-29 åringarna och 49 % av 15-17 åringarna). Men det finns också en betydande andel som svarar att de gör det för att undvika konsekvenserna det kunde ha för dem själva (11 % bland 18-29 åringarna och 21 % bland 15-17 åringarna) eller för andra (10 % bland 18-29 åringarna och 15 % bland 15-17 åringarna). Nästan var tionde minoritetsetnisk ungdom i åldern 18-29 år har det senaste året upplevt att familjemedlemmar har kollat deras mobil, mail, dator eller väska för att kontrollera dem. 10-14 % i samma åldersgrupp bland de minoritetsetniska unga och 7-10 % av majoritetsetniska unga har varit utsatta för fysiskt våld från föräldrar eller andra familjemedlemmar.

Ungdomarna menar att det främst är deras föräldrar – i synnerhet mödrarna – som utövar negativ social kontroll. Det är också flera av de unga i de kvalitativa intervjuerna som nämner att mammor och pappor kan spela olika roller i förhållande till den negativa sociala kontrollen. Fäderna kan i vissa fall ha stort inflytande på vilka regler och restriktioner som gäller medan mammorna kan ha ansvaret för uppfostran, bland annat att säkerställa de ungas efterlevnad av reglerna, vilket kan vara avgörande för att mammorna uppfattas som de primära utövarna i vardagen. Många minoritetsetniska unga tror inte att deras föräldrar skulle acceptera om de fick en flick-/pojkvän av samma kön.

Studien visar också på en aspekt som inte undersökts i samma utsträckning i Sverige: upplevelsen av religionsfrihet. Knappt hälften av de 18-29 åriga minoritetsetniska unga upplever en begränsad religionsfrihet (jämfört med en sjättedel bland majoritetsetniska unga). Det begränsade självbestämmande ser i mindre grad ut att handla om frågan om slöja eller annan religiös huvudbonad. Tre procent av etniska minoritetskvinnor som bär slöja svarade att de i mindre grad eller inte alls känner att de får bestämma själva om de vill bära slöja eller annan religiös huvudbonad. Likaså verkar endast en liten andel (2-3 %) av minoritetsetniska ungdomar uppleva att familjen begränsar deras möjlighet att själv välja utbildning. Slutligen påvisar rapporten också ett tydligt samband mellan upplevelser av negativ social kontroll och dåligt psykiskt mående.

[Unges upplevelser af negativ social kontrol](#)

Kunskapsöversikt om hedersrelaterade konflikter som omfattar forskning från en rad olika länder

Styrelsen för Internationell Rekrytering och Integration (SIRI) har år 2019 publicerat en kunskapsöversikt över studier om hedersrelaterade konflikter. Kunskapsöversikten avgränsades till litteratur utgiven mellan 2004-2019 i en västeuropeisk och angloamerikansk kontext, med särskild tonvikt på

skandinavisk litteratur som behandlar hedersrelaterade konflikter i en immigrationskontext. Litteratursökningen gjordes i flera steg och resulterade i en närläsning av 85, i huvudsak peer-reviewade, publikationer. Även relevant s.k. "grålitteratur" har konsulterats som kompletterande läsning.

Översikten utgår från begreppen *negativ social kontroll* och *hedersrelaterade konflikter* i enlighet med ovannämnda definitioner. Negativ social kontroll ska förstås som en strategi som kollektivet använder för att säkra att individen inordnar sig i kollektivets normer och uppföranderegler. Översikten börjar med att beskriva de olika perspektiv som används i förståelsen av hedersrelaterat våld och listar fyra huvudsakliga perspektiv: *kulturellt*; *multikulturellt*, *universellt*; *intersektionellt* samt den kritik som riktats mot respektive perspektiv.

Det lyfts också fram att begreppet *heder* kan få olika betydelser i olika kontexter. Till exempel kan en kvinnas deltagande i professionella eller akademiska sammanhang i några familjer vara en källa till stolthet medan det i andra uppfattas som skamfullt. Det kan inte heller tas för givet att det råder enighet i familjen eller kontexten om upplevelsen av våldet. Livssyn, familjelogiker och strategier kan dessutom förändras över tid. I vissa fall förstärks kulturella normer i samband med migration.

Översikten belyser hur hedersrelaterade konflikter kan anses uppstå i kollisionen mellan en kollektivistisk livsåskådning där individen förväntas underkasta sig kollektivet å ena sidan och patriarkala hedersnormer å andra sidan, där mäns könsmakt och äldres generationskraft betonas. Hänvisning görs till den norska sociologen Bredal som karaktäriserar det som en "social logik som kännetecknas av mäns könsmakt, äldres generationsmakt och kollektivets makt över individer".

Individer i dessa familjer kan uppleva att familjen använder sig av en rad uppföranderegler som begränsar deras möjlighet till självbestämmande över till exempel sexuellt beteende, val av partner, könsidentitet, utbildning eller klädsel. Hedersrelaterade normer rör sig ofta kring kyskhets, kontrollen av kvinnors sexualitet och påbjuder en obligatorisk heterosexualitet.

Konflikter uppstår ofta i mötet med en annan livssyn, exempelvis en mer individualistisk. Inte sällan sker detta under puberteten när ungdomar önskar etablera en autonomi, personlig identitet och egen sexualitet. Men konflikterna kan också uppstå senare i livet i samband med exempelvis en skilsmässa. Män (med undantag för homosexuella och transpersoner) säger att de ofta upplever att familjen ser genom fingrarna på deras beteende och brott mot sexuella normer. Kvinnor, å andra sidan, säger att de lever med stor rädsla för att bli upptäckta och utsättas för fysisk eller psykiskt våld som straff för normbrott. De uppger också i större utsträckning än män, en upplevelse av negativ social kontroll av deras fritid.

Familjen och nätverket kan använda ett brett utbud av strategier för att både förhindra och bestraffa överträdelser av normer, såsom negativ social kontroll, fysiskt och psykiskt våld eller tvångsäktenskap. Forskningen visar att de utsatta kan välja olika strategier i hanteringen av dessa konflikter såsom att identifiera

sig med familjens uppföranderegler, leva ett dubbelliv eller att gå i öppen konflikt med familjen för att göra sig av med våld och kontroll. Oavsett vilken strategi den utsatta väljer visar forskningen att hedersrelaterade konflikter leder till dåligt mående, såsom låg självkänsla, depression och ångest. Forskningen har visat att det kan finnas fall där de utsatta inte själva upplever sin situation som en del av en hedersrelaterad konflikt, till exempel om vederbörande har identifierat sig med den kollektiva synen och normerna. Detta betyder dock inte att konflikten inte kan få konsekvenser, i form av dåligt mående och olika somatiska och psykosomatiska besvär. Författarna drar slutsatsen att offren för hedersrelaterade konflikter därmed inte skiljer sig från övriga offer för våld och kontroll när det gäller de psykiska skador som de upplever kopplat till våldet.

Det råder stor enighet i forskningen om att de flesta som utsätts för hedersrelaterade konflikter är kvinnor, medan de flesta utövare är män. Kunskapsöversikten visar dock att det skett en utveckling i forskningen där synen på både utsatta (begreppet ”offer” används i kunskapsöversikten) och utövare är mer mångfacetterad. Mäns utsatthet har ofta förbisetts och det har inte alltid varit tillräckligt fokus på den komplexa roll som män kan spela i hedersrelaterat våld: som utövare, offer, observatörer men också som möjlig nyckel till förändring. Samtidigt har forskningen idag en bättre förståelse för det komplexa sätt som kvinnor kan delta i utövandet av hedersrelaterat våld. Kunskapsöversikten beskriver därmed den betydelsefulla nyansering som skett i karaktäriseringen av både utsatta och utövare. Det påpekas också att det hedersrelaterade våldet är könat, eftersom orsaken till det våld som även manliga offer utsätts för är familjens önskan att kontrollera kvinnors sexualitet eller könsidentitet. Gråzonen mellan offer och våldsutövare i ett patriarkalt system gör också att det av yrkesverksamma krävs en holistisk och grundlig analys av den enskilda familjen och dess nätverk för att förstå vem som kontrollerar och kontrolleras i hedersrelaterade konflikter.

Översikten pekar också på en rad olika kunskapsluckor som med fördel kan belysas i framtida forskning. Forskningen har hitintills främst handlat om att definiera begreppet och förstå fenomenet men det saknas forskning på metoder för att hantera problematiken. Det handlar särskilt om utvecklingen av systematiskt utprovade metoder för att förebygga och hantera hedersrelaterade konflikter, till exempel i form av metoder för familjebehandling och attitydförändrande insatser. Kartläggningen pekar också på behovet av ett gemensamt språk kring arbetet med hedersrelaterade konflikter samt behovet av att gå vidare med forskning när det gäller att förstå konflikternas särdrag och egenskaper samt de utsattas strategier för att hantera dessa konflikter. Kunskapsöversikten avslutas med en efterskrift som beskriver hur ett förebyggande arbete kan ske på flera nivåer – från utveckling av breda förebyggande insatser för att ge barn och unga demokratiska värderingar, sociala kompetenser och kritiskt tänkande till mer ingripande insatser.

[Videnskortläggning om aeresrelaterede konflikter](#)

FINLAND

POLITIK

I Finland är hedersrelaterat våld inte ett separat politikområde. Den dåvarande regeringen tog fram ett program för bekämpning av våld mot kvinnor för åren 2020–2023, som omfattar hedersrelaterat våld. Det beskrivs på följande sätt i programmet under rubriken ”Hedersrelaterat våld som en form av våld mot kvinnor”:

”Hedersrelaterat våld ska som fenomen inte betraktas separat från andra former av våld i hemmet och våld i nära relationer. Familjens, släktens och gemenskapens roller framhävs i kontrollen av individens könsmoral. Negativ social kontroll som utövas för att bevara hedern påverkar alla medlemmar i gemenskapen, både förövarna och offren. Ungdomarnas, i synnerhet kvinnornas och flickornas, sedlighet och vikten av att den bevaras anses vara hela familjens eller släktens gemensamma sak. Individernas handlingar påverkar hela samhällets heder, och följaktligen förväntas alla bland annat följa vissa bestämda beteendemönster och en viss moral.

I Finland har de allvarligaste formerna av hedersrelaterat våld främst förknippats med vissa invandrarsamhällen, men negativ social kontroll förekommer i flera olika samhällen. Alla dessa samhällen kännetecknas av strikta moraluppfattningar, som kan motiveras med en viss övertygelse eller kultur.

Hedersrelaterat våld kan utövas som psykiskt, fysiskt, sexuellt och ekonomiskt våld. I lindrigare form kan det handla om strikta gränser i fråga om rörelsefrihet, vänskapskrets och val i livet, misshandel, ekonomiskt våld, hot och påtryckning. Bevarandet av familjens och släktens heder kan i extrema fall leda till fysiskt våld, könsstympning av flickor och kvinnor, tvångsäktenskap eller t.o.m. dråp. Våldet kan utövas av flera olika personer och på flera olika sätt. Förövaren och offrets övriga närmaste krets kan ha uppfattningen att våldet eller hotet om våld är berättigat.”

Programmet för bekämpning av våld mot kvinnor innehöll 32 åtgärder som skulle genomföras under perioden. Bland dem kan nämnas utbildningsåtgärder till yrkesverksamma, att en handbok för barnären den kompletteras med information om hedersrelaterat våld och framtagandet av stödmaterial till polisen i förundersökningar och riskbedömningar som gäller hedersrelaterat våld.

I sin slutrapport för programmet för bekämpning av våld mot kvinnor konstaterade regeringen att genomförandet av programmet fungerat väl. Ett stort antal myndigheter har utbildats inom ramen för programmet och medvetenheten har ökat om bland annat hedersrelaterat våld, enligt

regeringen. Utöver slutrapporten genomförs en extern utvärdering av programmets effekter.

Finland ratificerade Istanbulkonventionen 2015. Åtgärderna i ovannämnda program togs fram med utgångspunkt i GREVIO:s rekommendationer i den utvärderingsrapport som lämnades 2018. I rapporten lyfter GREVIO bristen på fortbildning för tjänstepersoner inom rättsväsendet, i synnerhet på området hedersrelaterat våld, tvångsäktenskap och könsstympning. Det riskerar enligt GREVIO att leda till undermåliga utredningar och skyddsåtgärder, särskilt som det även saknas bindande riktlinjer för arbetet. GREVIO rekommenderar Finland att etablera strukturer för samordning och samarbete mellan statliga och icke-statliga aktörers arbete på våldsområdet, som utgår från uppfattningen att våld mot kvinnor och våld i hemmet är könsbaserat våld. Det behöver också skapas ett system för att dela expertis och erfarenhetsutbyte på området. Samtidigt behövs specifika informationsinsatser riktade till flickor och kvinnor som riskerar att utsättas för könsstympning, tvångsäktenskap och hedersrelaterat våld.

I regeringens genomförandeplan för Istanbulkonventionen 2022–2025 nämns som en åtgärd att tillgången till hjälp, stöd och vård för personer som upplevt hedersrelaterat våld och genomgått könsstympning ska stärkas.

2019 presenterade regeringen ett särskilt handlingsprogram mot könsstympning av flickor och kvinnor, med mål och åtgärder för att förebygga och förhindra könsstympning samt stärka hälsa och välmående bland dem som genomgått könsstympning. En deluppföljning av handlingsprogrammet skulle göras 2023 men har så vitt NCH känner till ännu inte genomförts.

Regeringen har även tagit fram en åtgärdsplan för förebyggande av våld mot barn 2020–2025, med särskilda mål, åtgärder och indikatorer för arbetet mot hedersrelaterat våld samt könsstympning av flickor och kvinnor. Bland de planerade åtgärderna kan nämnas framtagandet av anvisningar för hur personal inom skolan, polisen, socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska agera när barn hotas av hedersrelaterat våld, anvisningar för samtalsstöd inom barnhälsovården i förebyggande syfte och utredning av möjligheten att inkludera en fråga som mäter förekomsten av hedersrelaterat våld i kartläggning bland skolor.

Även regeringsprogrammet för 2023–2027 innehåller ett antal skrivningar om arbetet mot våld, däribland att hedersrelaterat våld ska identifieras och motverkas och att straffen för hedersvåld ska skärpas.

[Programmet för bekämpning av våld mot kvinnor 2020–2023 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](https://valtioneuvosto.fi)

[Genomförandet av programmet för bekämpning av våld mot kvinnor lyckades väl \(valtioneuvosto.fi\)](https://valtioneuvosto.fi)

[GREVIO publishes its first baseline evaluation report on Finland - Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence \(coe.int\)](https://coe.int)

[Genomförandeplan för Istanbulkonventionen 2022–2025 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

[Handlingsprogram mot könsstympning av flickor och kvinnor \(FGM\) - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

[En barndom utan våld : Åtgärdsplan för förebyggande av våld mot barn 2020–2025 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

[Regeringsprogrammet \(valtioneuvosto.fi\)](#)

LAGSTIFTNING

I Finland finns det ingen specifik lagstiftning kopplat till negativ social kontroll eller hedersrelaterat våld och förtryck. Utgångspunkten är att all lagstiftning som standard är könsneutral. Anledningen är att lagstiftningen syftar till att ge lika skydd oavsett offrets kön, och att lagen är brett definierad för att undvika specifik lagstiftning. Det är dock möjligt att bestraffa hedersrelaterat våld genom den allmänna lagstiftningen.

Som en följd av den allmänt utformade lagstiftningen är inte könsstympning eller tvångsäktenskap kriminaliserade genom någon specifik bestämmelse. Könsstympning kan i stället falla under rubriceringen grov misshandel alternativt misshandel och tvångsäktenskap under människohandel alternativt olaga tvång. Med anledning av ett medborgarinitiativ tillsattes en arbetsgrupp inom Justitieministeriet för att utreda ett förtydligande av straffbarheten i fråga om könsstympning av flickor och kvinnor. Arbetet redovisades i ett betänkande i februari 2023. Arbetsgruppen övervägde flera olika bestämmelser, men ansåg att alla alternativ var problematiska och föreslog därför inte några ändringar i strafflagen. Oskuldskontroller och oskuldsintyg som sådana är inte heller förbjudna i Finland, men anses oetiska.

Det har diskuterats om de finska lagarna på området ska uppdateras, så att de blir mer specifika och därmed kommer att likna motsvarande lagstiftning i exempelvis Norge, Sverige och Danmark. Bland annat har GREVIO påpekat att Finlands förhållningssätt till nationellt förebyggande av våld präglas av könsneutralitet, vilket inte i tillräcklig utsträckning beaktar hur könsrelaterat våld riktas mot kvinnor på grund av deras kön och de särskilda behov som detta medför för kvinnor. GREVIO har uppmanat Finland att införa specifika straffrättsliga bestämmelser angående tvångsäktenskap, kvinnlig könsstympning samt vilseledande till äktenskapsresa.

[Finland | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

[Tvångsäktenskap och dess straffrättsliga påföljder \(Finland\)](#)

[Genomförandeplan för Istanbulkonventionen 2022–2025 \(valtioneuvosto.fi\)](#)

[GREVIO:s rapport om Finland](#)

FÖRVALTNING

I Finland finns det flera nationella aktörer som arbetar mot hedersrelaterat våld inom ramen för arbetet mot våld i nära relationer, men ingen specifikt ansvarig myndighet för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetet mot våld i nära relationer sker tvärssektoriellt.

Social- och hälsovårdsministeriet arbetar förebyggande mot våld mot kvinnor, våld i hemmet och mot våld mot barn. Dessutom styr och övervakar social- och hälsovårdsministeriet medlingen i brottmål och tvistemål. Ministeriet deltar också bland annat i tväradministrativt arbete för att förebygga människohandel, brottsförebyggande arbete samt förebyggande av hedersrelaterat våld och våldsbejakande radikaliserings och extremism.

Institutet för hälsa och välfärd (THL) är ett självständigt statligt expert- och forskningsinstitut som främjar människors välfärd, hälsa och säkerhet. THL lyder administrativt under social- och hälsovårdsministeriet och svarar för samordningen av det nationella förebyggande arbetet mot våld i nära relationer och mot våld i hemmet. Institutet samordnar också ett nätverk av ansvariga i frågor kring våld i nära relationer.

ISLAND

POLITIK

På Island är begreppet negativ social kontroll inte välkänt vare sig i samhället, hos yrkesverksamma eller hos myndigheter. Begreppet hedersrelaterat våld däremot är mer välkänt i samhället. Det saknas dock en officiell definition av begreppen. Begreppen har fått mindre uppmärksamhet och utbredning på Island än i övriga nordiska länder. På Island särskiljer man inte begreppen utan talar om hedersrelaterat våld i samma kontext som mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation utan att särskilt skilja ut hedersrelaterat våld och förtryck.

Att begreppen fått lite fokus på Island tros bero på dels en liten befolkningsmängd totalt sett på Island dels på en låg asylinvandring från andra länder. Yrkesverksamma som trots allt möter problematiken ser ett behov av mer kunskap och utbildning inom området och mer verktyg för att arbeta med problematiken och då med särskilt fokus just på hedersrelaterat våld och negativ social kontroll.

Det finns inga handlingsplaner eller nationella strategier med särskilt fokus på området. Istället har området inkluderats i de handlingsplaner som finns mot våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor. Några exempel på handlingsplaner som tillkommit de senaste åren är "handlingsplan om initiativ mot våld", "handlingsplan för sexförbrytelser" och "handlingsplan för integration". Det saknas idag nationella styrningsmodeller samt kompetens- och expertteam som arbetar på strategisk eller praktisk nivå med problemområdet. De som anses ha mest kunskap på området är Reykjavik kommun då de hanterat de få fall som kan kopplas till hedersrelaterat våld och förtryck (Nordiska ministerrådet 2020).

Island har ratificerat Istanbulkonventionen 2018 liksom övriga nordiska länder och GREVIO kom med en utvärderingsrapport 2022. Det framgår att GREVIO uppmärksammar att Island kommit långt i arbetet med att motverka sexuella trakasserier, arbeta med utsatta för sexuellt våld samt våld i nära relation. GREVIO noterar dock att Island däremot har mycket lite fokus på annan våldsutsatthet exempelvis hedersrelaterat våld och förtryck, tvångsäktenskap och könsstympning. GREVIO föreslår som en första åtgärd att deras rapport översätts till isländska så att arbetet kan fortsätta inte bara på statlig utan även på regional och kommunal nivå (GREVIO 2022).

[Kortlægning - Strategier og initiativer til forebyggelse af negativ social kontrol og æresrelateret vold i de nordiske lande \(hedersfortryck.se\) \(Nordiska ministerrådet\)](#)

[Iceland - Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence \(coe.int\)](#)

LAGSTIFTNING

I isländsk lag finns inga specifika bestämmelser om negativ social kontroll och hedersrelaterat våld. Brottsbalken innehåller bestämmelser om fysisk misshandel och kränkning av den personliga friheten som hedersrelaterat våld sannolikt kommer att falla under.

En specifik bestämmelse om förbud mot tvångsäktenskap infördes i isländsk straffrätt 2016. Samtidigt antogs en specifik bestämmelse som kriminaliserar våld i hemmet. Antagandet av dessa två bestämmelser i strafflagen var en del av förberedelserna inför Islands ratificering av Istanbulkonventionen. Bestämmelsen om våld i hemmet finns i Islands strafflag enligt artikel 218 b och tvångsäktenskap i artikel 225 under mom. 2.

GREVIO har identifierat hedersrelaterat våld, tvångsäktenskap samt könsstypning av kvinnor som områden där Island kan förbättra sitt arbete. När det kommer till lagstiftningen uppmanar GREVIO de isländska myndigheterna att ytterligare anpassa sin strafflagstiftning utifrån kraven i artikel 33 i Istanbulkonventionen för att strafflagen även ska bli tillämplig på psykiskt våld som begås av en partner oavsett om de bor tillsammans eller tidigare har bott tillsammans. Gällande tvångsäktenskap uppmanas Island att vidta lagstiftningsåtgärder för att säkerställa begreppsmässig klarhet mellan de två bestämmelserna om tvångsäktenskap. De isländska myndigheterna uppmanas även att kriminalisera uppsåtliga handlingar som syftar till att locka en person till en annan stat i syfte att tvinga denna person att ingå äktenskap i enlighet med artikel 37.2 i Istanbulkonventionen (jämför med den svenska bestämmelsen om vilseledande till äktenskapsresa).

[Island | NVC \(nordicwelfare.org\)](https://nordicwelfare.org/)

[GREVIO:s rapport om Island](#)

FÖRVALTNING

På Island finns det ingen specifik myndighet som fokuserar på frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, och det finns ingen övergripande samordning mellan myndigheter i dessa frågor. Insatser på detta område görs oftast av kommuner eller frivilligorganisationer som främst arbetar med mäns våld mot kvinnor. I de få fall där det förekommit hedersrelaterat våld har yrkesverksamma i kommuner, frivilligorganisationer och myndigheter samarbetat mer informellt. Hittills har myndighetsåtgärder varit riktade mot våldet som ett samhälleligt problem.

Jämställdhetsdirektoratet är en särskild institution som lyder direkt under premiärministern. En av Jämställdhetsdirektoratets roller är att arbeta förebyggande mot könsrelaterat våld, könsrelaterade trakasserier och sexuella trakasserier i samarbete med andra regeringar och organisationer.

NORGE

POLITIK

I Norge används begreppen negativ social kontroll och hedersrelaterat våld. Relaterade fenomen som tvångsäktenskap och könsstympning har funnits på den politiska dagordningen sedan slutet av 1990-talet. Norge var det första landet i världen att kriminalisera tvångsäktenskap och den första handlingsplanen mot tvångsäktenskap kom 1998.

I regeringens handlingsplan "Frihet från negativ social kontroll och hedersrelaterat våld 2021–2024" definieras negativ social kontroll som "påtryckningar, övervakning, hot eller tvång som systematiskt begränsar någon i sin livsutveckling eller upprepade gånger förhindrar personen att göra självständiga val om sitt eget liv och sin framtid. Det gäller till exempel individens självbestämmande över sin egen identitet, kropp och sexualitet, frihet att välja vänner, fritidsaktiviteter, religion, klädsel, utbildning, jobb, partner och maka/make, samt att begära hälso- och sjukvård. Vid bedömning av om ett handlingsmönster utgör negativ social kontroll måste hänsyn tas till den kontrollerades ålder och utveckling samt till principen om barnets bästa."

Begreppet negativ social kontroll introducerades i regeringens tidigare handlingsplan, "Rätten att bestämma över sitt eget liv. Handlingsplan mot negativ social kontroll, tvångsäktenskap och könsstympning 2017-2020". Den definition som används där tar tydligare fasta på i vilket syfte kontrollen utövas: "Negativ social kontroll förstår vi här som olika former av övervakning, påtryckningar, hot och tvång som utövas för att se till att individer lever i linje med familjens eller gruppens normer (...)."

Hedersrelaterat våld definieras i handlingsplanen för 2021–2024 som "våld utlöst av familjens eller gruppens behov av att skydda eller återställa sin heder och sitt anseende. Detta sker i familjer och grupper där individer förväntas anpassa sig till kollektivet och där patriarkala hedersnormer är starka. Alla familjemedlemmar har ett ansvar för att familjen och gruppen har ett gott rykte. Flickor och kvinnor är särskilt utsatta eftersom familjens eller gruppens heder är kopplad till kontrollen av kvinnors sexualitet, och för att oönskat beteende kan dra skam över hela familjen eller gruppen. Hedersrelaterat våld kan innefatta flera handlingar såsom negativ social kontroll och tvångsäktenskap, men även andra uttryck för våld som förnedring, hot, utfrysning och annat psykiskt våld, fysiskt våld och mord."

Handlingsplanen för 2021–2024 innehåller 33 åtgärder fördelade på fem prioriterade områden: insatser för nyanlända flyktingar och invandrare, kunskap och kompetens för heltäckande stöd, stärkt rättsligt skydd, att förebygga ofrivilliga utlandsvistelser och internationellt samarbete. Av

regeringens statusrapport för handlingsplanen vid utgången av 2022 framgår att i stort sett samtliga åtgärder vid tidpunkten var igångsatta och att några bedömdes vara helt genomförda. Det norska utbildningsdepartementet ansvarar för att koordinera genomförandet av handlingsplanen.

Ett särskilt avsnitt ägnas i handlingsplanen åt negativ social kontroll i tros- och livsåskådningssamfund. Där framgår att det norska expertteamet som arbetar mot tvångsäktenskap, könsstypning och negativ social kontroll på senare år har fått frågor om negativ social kontroll och våld mot individer som inte har invandrarbakgrund, men som är medlemmar i religiösa samfund/livsåskådningssamfund som präglas av en hög grad av inre sammanhållning och begränsad kontakt med samhället utanför. Några av åtgärderna i handlingsplanen handlar om att öka kunskapen om individer som riskerar att utsättas för negativ social kontroll i tros- och livsåskådningssamfund och att ta fram utbildningsåtgärder som ska riktas både till samfunden själva och till myndigheter och aktörer som erbjuder stöd till utsatta.

Av Hurdalsplattformen, som ligger till grund för det norska regeringssamarbetet 2021–2025, framgår att ett av huvudmålen med integrationspolitiken är att bekämpa negativ social kontroll. Det ska bland annat ske genom att öka kompetensen kring hedersfrågor i polisdistrikten. Regeringen har också beslutat att lägga fram en ny handlingsplan mot negativ social kontroll och hedersrelaterat våld för perioden 2025–2028. Dessutom lämnade regeringen en proposition i slutet av 2023 som innehåller en ”opptrappingsplan” för arbetet mot våld mot barn och våld i nära relationer, inklusive negativ social kontroll och hedersrelaterat våld.

2023 inledde regeringen arbetet med att ta fram Norges första jämställdhetsstrategi, som ska vara klar under 2024. Strategin har fem fokusområden, varav *frihet från negativ social kontroll och hedersrelaterat våld* är ett. De fem övriga handlar om:

- ekonomisk självständighet och jämställt arbetsliv
- ett samhälle utan våld, sexuella trakasserier och trakasserier på internet
- bättre kvinnohälsa och
- jämställdhet för män.

Norge ratificerade Istanbulkonventionen 2017 och GREVIO lämnade sin första utvärderingsrapport 2022. GREVIO konstaterar att begreppet negativ social kontroll är bredare än Istanbulkonventionens begrepp ”brott begångna i den så kallade hederns namn” och noterar ”med viss oro” att Norges olika handlingsplaner på området våld mot kvinnor, våld i hemmet och våld i hederns namn inte angriper våld som ett könat fenomen som i grunden beror på den strukturella ojämlikheten mellan kvinnor och män. Handlingsplanen mot negativ social kontroll verkar betrakta hedersvåld, tvångsäktenskap och kvinnlig könsstypning som en kulturell fråga i stället för att anlägga en genusaspekt i förståelsen av våld i hederns namn, skriver GREVIO. Tvärt emot

detta anser GREVIO att alla uttryck för hedersvåld är kopplade till föreställningar om kön och att de i stor utsträckning riktas mot kvinnor som bärare av familjens "heder". Dessutom menar GREVIO att en förståelse av hedersrelaterat våld som (enbart) en integrationsfråga riskerar att befästa stereotyper av nationella eller etniska minoriteter.

[Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold \(2021-2024\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

[Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse \(2017-2020\) \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)

[Strategier og initiativer til forebyggelse af negativ social kontrol og æresrelateret vold i de nordiske lande | NVC \(nordicwelfare.org\)](https://www.nordicwelfare.org/)

[Hurdalsplattformen.pdf \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)

[Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner \(2024–2028\) Trygghet for alle – Prop. 36 S \(2023–2024\) \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)

[GREVIO publishes its report on Norway - Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence \(coe.int\)](https://www.coe.int/)

LAGSTIFTNING

Begreppen "negativ social kontroll" och "hedersrelaterat våld" används inte direkt i norsk lagstiftning, utan tolkas utifrån befintlig lagstiftning. Norge har kriminaliserat många relaterade handlingar, inklusive tvångsäktenskap, barnäktenskap och kvinnlig könsstympning.

Norge har en särskild straffbestämmelse för tvångsäktenskap (§ 253 straffeloven). Även den som förmår eller på annat sätt medverkar till att en person reser till ett annat land för att utsättas för tvångsäktenskap kan straffas enligt samma bestämmelse.

När det gäller barnäktenskap har Norge valt att införa straffrättslig lagstiftning som tar direkt sikte på äktenskap som ingås med barn som är under 16 år. Straffet är fängelse i upp till 3 år (§ 262 straffeloven).

Det finns även regler för att hindra utlandsresor som kan vara skadliga för barn. Det är bland annat förbjudet att ta med sig ett barn ut ur landet utan samtycke från den norska socialtjänsten när vissa åtgärder har beslutats gällande barnet.

Kvinnlig könsstympning är straffbart med fängelse upp till 6 år (§ 284 straffeloven). Rekonstruktion av könsstympning är också straffbart. För grov könsstympning är straffet fängelse upp till 15 år (§ 285 straffeloven). Det finns för närvarande inga bestämmelser i Norge som uttryckligen reglerar oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. Sådana åtgärder får bedömas utifrån övriga bestämmelser i straffeloven.

I december 2023 blev konverteringsterapi (omvändelseförsök) kriminaliserat i Norge. Även marknadsföring av sådan terapi kriminaliserades. (§ 270-270 b straffeloven).

En utredning (lovutvalg) har tillsatts för att utreda de samlade juridiska problemen i fråga om negativ social kontroll, hedersrelaterat våld, tvångsäktenskap, könsstympning och psykiskt våld. Utredningen ska bland annat bedöma om gällande regelverk ger ett tillräckligt rättsligt skydd för de utsatta och vid behov lämna förslag till ändringar. I utredningsuppdraget har dock inte oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldssingrepp tagits upp. Utredningen skulle ha redovisats den 30 november 2023 men har blivit uppskjuten flera gånger, för närvarande till juni 2024.

GREVIO har uppmanat Norge att kriminalisera handlingar där någon vilseleder en person att lämna landet i syfte att utsättas för tvångsäktenskap. Norge har dock svarat GREVIO att dessa handlingar redan är kriminaliserade enligt § 253 straffeloven.

[Norge | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

[Lov om straff \(straffeloven\) - Lovdata](#)

[Lovutvalg om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold \(lovutvalg-negativ-social-kontroll.no\)](#)

[SOU 2023:37 Förstärkt skydd för den personliga integriteten](#)

[Norges kommentarer till GREVIO:s rapport](#)

FÖRVALTNING

Arbetet i Norge mot hedersrelaterat våld och förtryck och negativ social kontroll sker tvärssektoriellt. Flera olika departement samarbetar inom området med insatser på både nationell och lokal nivå. Arbeids- og inkluderingsdepartementet ansvarar för den statliga förvaltningen av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). IMDi är sammankallande för det forum för olika direktorat¹ som arbetar med handlingsplanen mot hedersrelaterat våld och förtryck och negativ social kontroll.

Kompetensteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll är ett nationellt myndighetsövergripande team där flera olika direktorat samarbetar. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) samordnar arbetet. Kompetensteamet ger råd om hur man ska gå till väga i specifika fall som rör tvångsäktenskap, kvinnlig könsstympning eller andra former av hedersrelaterat våld och förtryck, föreläser för yrkesverksamma i hedersrelaterade frågor, hjälper utsatta att komma i kontakt med rätt instans i stödssystemet och samordnar kontakten mellan stödssystemet i Norge och den berörda utrikesförvaltningen i det land där offret/offren befinner sig.

¹ Ett direktorat är en underavdelning i en politisk administration. Exempelvis finns direktorat i flera länder som underlydande organisation åt ett ministerium.

Kompetensteamet för även statistik och sammanfattar utvecklingen inom området i en årlig rapport.

FORSKNING OCH ANDRA STUDIER

Pragmatic, pious and pissed off: young muslim girls managing conflicting sexual norms and social control 2023

I denna studie av Monika Gronli Rosten och Ingrid Smette undersöks hur muslimska flickor i Norge hanterar social kontroll i vardagen samtidigt som de navigerar i en kontext där de också måste hantera samhällsdiskursen kring minoritetsgrupper.

Synen på kön och sexualitet har kommit att spela en stor roll i narrativ om skillnader mellan grupper av etniska minoriteter och majoriteter i Europa. Bakgrunden för studien är det skifte i nordisk policy och offentlig diskurs där konservativa normer gällande kön och sexualitet diskuteras som problem kopplade till social kontroll. Målet med studien är att sätta ljuset på upplevelser av att vara i en position där särskilt intensiva kamper om legitimitet av social kontroll utspelas. Hur konstruerar dessa flickor en identitet som självständiga och autentiska individer i en kontext där såväl familj/släkt som samhälle ställer upp oförenliga förväntningar och krav på deras agerande?

Baserat på intervjuer med 17 flickor, som själva identifierar sig som muslimer, urskiljs två strategiska positioner utifrån vilka flickorna hanterar och svarar upp mot den sociala kontrollen. Utifrån det som författarna kallar en pragmatisk (pragmatic) position motsätter sig flickorna kategoriseringen som offer såväl som vissa könsnormer i minoritets- och majoritetssammanhang. Flickorna som intar den pragmatiska positionen accepterar att kön och sexuellt rykte behöver hanteras varsamt även om de skulle ha föredragit att inte ägna det tid. De försöker hitta pragmatiska lösningar i ett landskap fullt av kulturell komplexitet och friktion.

Utifrån det som författarna kallar en from (pious) position använder flickorna religiösa normer som en motivering när de definierar sig själva som moraliska subjekt som reser sig över social kontroll. Kontrollerande familjemedlemmar, grannar och kamrater kritiserar utifrån flickornas egen förståelse av sanna islamiska värderingar. Utifrån dessa värderingar motiverar flickorna val att exempelvis vänta med sex till äktenskapet som sina egna snarare än att det handlar om att underkasta sig någon annans kontroll och restriktioner.

Förhandlingen mellan motsägelsefulla normer och förväntningar kan också uppfattas som dubbelt bindande situationer vilket lämnar flickorna i ett affektivt tillstånd som författarna kallar förbannade (pissed off). Detta tillstånd uppstår ur erfarenheter av att exponeras för oförenliga förväntningar kombinerat med en upplevd brist på erkännande av de ansträngningar som görs för att hantera dem.

[Pragmatic, pious and pissed off: young Muslim girls managing conflicting sexual norms and social control \(tandfonline.com\)](https://tandfonline.com)

Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom: omfang og monstre i og utenfor skolen 2021

Nordiska studier har visat att minoritetsföräldrar oftare än majoritetsföräldrar är restriktiva gällande unga flickors delaktighet i könsblandade aktiviteter och relationer. Sådana restriktioner utmanar normer om jämställdhet och ökande självbestämmande som premisser för föräldraskap i den norska välfärdsstaten. Samtidigt handlar föräldrars restriktioner även om att skydda sina barn och gränsen mellan legitimt skyddande och illegitim kontroll är inte alltid tydlig. I denna studie av Ingrid Smette, Christer Hyggen och Anja Bredal undersöks omfattningen av olika former av föräldrars restriktioner och hur dessa varierar med minoritetsstatus, kön och ålder, samt vilka faktorer som kan bidra till att förklara statistiken. Analysen är baserad på statistik från enkäten Ung i Oslo från 2018. I föreliggande artikel läggs fokus på tre problemställningar:

- Hur många flickor och pojkar med och utan minoritetsbakgrund upplever att föräldrarna sätter upp restriktioner för deltagande i könsblandade aktiviteter och relationer i och utanför skolan?
- Förändras andelen som upplever sådana föräldrestrukturer med ungdomarnas ålder?
- Vilka individuella, kulturella och strukturella faktorer kan bidra till att förklara flickors och pojkars erfarenheter av föräldrestrukturer i skolan och på fritiden?

I linje med tidigare studier visar resultaten att det är främst flickor med minoritetsbakgrund som utsätts för högre grad av restriktioner än andra ungdomar. I likhet med de svenska kartläggningarna Oskuld och Heder (2009) och Heder och samhälle (2019) fann författarna att restriktioner för aktiviteter och relationer på *fritiden* är mer vanliga än restriktioner i förhållande till *skol n*. Det är även här som de största skillnaderna mellan könen framträder för ungdomar med minoritetsbakgrund. En möjlig tolkning som förs fram är att föräldrarna har tillit till skolan men även att skolan är en obligatorisk arena där man i liten grad kan välja bort aktiviteter. Något som i sig kan innebära ett visst skydd för föräldrarna mot att bli kritiserade av andra för att man låter barnen delta. Föräldrars ursprungsland, religiös tillhörighet, grad av religiositet såväl som upplevelse av stadsdelen/bostadsområdet som otryggt förs fram som bidragande förklaringar till restriktioner på fritiden. Gällande restriktioner för deltagande i skolaktiviteter är det främst tillhörighet till islam i kombination med en hög grad av religiositet som bidrar till att förklara restriktionerna. Ett av studiens bidrag är att visa att då graden av restriktioner för unga generellt minskar i takt med att de blir äldre så är detta inte fallet för minoritetsflickor.

[Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom: omfang og mønstre i og utenfor skolen | Tidsskrift for samfunnsforskning \(idunn.no\)](#)

Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold gjennom sosiale medier 2022

I denna rapport redovisas resultat av en kartläggning av erfarenheter av hur negativ social kontroll och hedersrelaterat våld tar sig uttryck digitalt och

genom sociala medier. Kartläggningen är genomförd av Proba samfunnsanalyse på uppdrag av Integrerings och mangfoldsdirektoratet (IMDi).

Upplevelserna av digital negativ social kontroll är inte fristående från andra former av negativ social kontroll och hedersrelaterat våld som de utsatta upplever, och måste förstås som en del av att leva med negativ social kontroll och hedersrelaterat våld. Studien baseras främst på kvalitativa intervjuer med unga som utsatts för digital negativ social kontroll. Detta har kompletterats med intervjuer med aktörer som arbetar för att bistå utsatta samt en enkätundersökning till unga.

Digital negativ social kontroll och hedersrelaterat våld kan förekomma på alla kanaler som används för kommunikation. Sociala medier som Snapchat, TikTok, Instagram och Facebook är exempel på arenor där negativ social kontroll uppstår. Kontrollen och våldet kan här ta sig uttryck genom oönskad delning, eller hot om att dela bilder eller videor, ryktesspridning, smutskastning, förbud, press att ta emot bilder, krav om pengar och tjänster eller övervakning och kontroll genom platsfunktioner.

Vissa sociala medier har funktioner som hjälper till att göra kontroll och övervakning möjlig, till exempel Snapchats "Snapmap". Telefon och videosamtal sker utöver vanliga telefonsamtal, genom plattformar och appar som Messenger, Viber, Skype, WhatsApp och Facetime. YouTube, Yolo, Twitter och Discord nämns också som arenor för negativ social kontroll. Funktioner hos smartphones och datorer, såsom fotokamera, filmkamera, ljudinspelning och internetåtkomst är ytterligare verktyg som möjliggör kontroll och övervakning. Digital negativ social kontroll uppstår också när utövaren får kontroll över offrets digitala enheter och offrets kommunikation, sociala nätverk och fysiska plats. Många av de utsatta talar om rädsla för rykten och att innehåll av privat karaktär ska delas med andra.

De som utsätts för negativ social kontroll och hedersrelaterat våld som sker digitalt och via sociala medier utsätts även för andra former av negativ social kontroll. Den digitala kontrollen och våldet är en del av en större bild där offren även upplever negativ social kontroll i form av till exempel auktoritär föräldrastil, övervakning samt kontroll och korrigering av beteenden. Majoriteten av de utsatta beskriver sig själva som aktiva på sociala medier. Vissa personer har dubbla konton på sociala medier, ett för privat bruk för personer de litar på och ett offentligt som används för "syns skull". Hemliga konton ger handlingsutrymme för att träffa likasinnade och få stöd. Aktörer från frivilligorganisationer beskriver en grupp unga som är särskilt utsatta. Det gäller personer med kort vistelsetid i Norge, svaga språkkunskaper i norska, lite nätverk och svag systemförståelse och liten digital kompetens. Som minoritet inom minoriteten är queera också en extra utsatt grupp.

Det är framför allt de utsattas egna föräldrar som är utövare av digital negativ social kontroll och hedersrelaterat våld men det sker även mellan kamrater i vängupper. Det blir även möjligt att utsättas för transnationell digital negativ social kontroll från andra familjemedlemmar. Det sker i form av telefonsamtal, meddelanden och delning av foton och videor mellan familjemedlemmar över nationsgränser, både i västländer och i länder utanför väst.

Digital negativ social kontroll och hedersrelaterat våld har vissa specifika konsekvenser i form av att offren har mycket begränsade möjligheter att

uttrycka sig digitalt och att ha kontakt med andra människor genom digitala kanaler. Flera offer beskriver att de aldrig känner sig trygga, eftersom utövare upplevs vara potentiellt digitalt närvarande hela tiden. De utsatta avstår också från att söka information om till exempel sexualitet eller andra områden som de antar att föräldrarna reagerar på. I övrigt kan konsekvenserna av den digitala kontrollen inte skiljas från konsekvenserna av andra typer av negativ social kontroll och hedersrelaterat våld.

Många av de utsatta har upplevt att de varit väldigt ensamma i den situation de varit i. När de har sökt hjälp berättar en del unga om goda erfarenheter där de fått hjälp av olika plattformars hjälptjänster. De upplever att de har mötts med förståelse och förtroende och att de fått konkreta råd och åtgärder anpassade efter deras situation. Andra berättar om negativa upplevelser. De har inte fått adekvat hjälp och upplever att de tjänster de varit i kontakt med saknar kompetens inom negativ social kontroll och hedersrelaterat våld. En del av de unga är också osäkra på vilka uppgifter tjänsterna har, och vilken hjälp de får om de söker hjälp.

Rapporten avslutas med en rad olika förslag på åtgärder samt rekommendationer för att förebygga negativ social kontroll och hedersrelaterat våld genom sociala medier.

[Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold gjennom sosiale medier \(imdi.no\)](https://www.imdi.no)